כיון דלית לה כתובה [א]לית לה מזוני או דלמא אמה דעבדא איסורא קנסוה רבנן איהי דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן תיקו בעי רבא בת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאית לה כתובה אית לה או דלמא כיון דלא תקינו רבנן כתובה עד שעת נישואין [ב]לית לה תיקו: בעי רב פפא בת אנוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה לא תיבעי לך דאמר[א] יש לה כתובה מנה כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי יצא כסף קנסה בכתובתה מאי כיון דלית לה כתובה [ג]לית לה מזוני או דלמא כתובה [ד]טעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה תיקו: את תהא יתבא בביתי וכו': תני רב יוסף [ג]בביתי ולא בביקתי אבל מזוני אית לה מר בר רב אשי אמר אפילו מזוני נמי לית לה ולית הלכתא כמר בר רב אשי אמר רב נחמן אמר שמואל תבעוה להנשא ונתפייסה אין לה מזונות הא לא נתפייסה יש לה מזונות אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פלוני בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינן מהוגנין לה אין לה מזונות אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות אמר רב יוסף כיחלה ופירכסה אין לה מזונות מאן דאמר זינתה כל שכן כיחלה ופירכסה מאן דאמר כיחלה ופירכסה אבל זינתה אית לה מאי טעמא יצר אנסה ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא [ז]דאמר רב יהודה אמר שמואל [ד]התובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות ולא והתניא [ח][ה]מכרה כתובתה ומשכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות הני אין אבל תובעת לא הני בין בבית דין בין שלא בבית דין תובעת בבית דין אין שלא בב"ד לא: וכך היו אנשי ירושלים וכו': אתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר [ו]הלכה כאנשי גליל בבל וכל פרוודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל ההיא בת מחוזא דהות נסיבא לנהרדעא אתו לקמיה דרב נחמן [ז]שמעה לקלה דבת מחוזא היא אמר להו בבל וכל פרוודהא נהוג כרב אמרו ליה והא לנהרדעא נסיבא אמר להו אי הכי נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל ועד היכא נהרדעא עד היכא דסגי קבא דנהרדעא איתמר [ח]אלמנה רב אמר [ט]שמין מה שעליה ושמואל אמר אין שמין מה שעליה אמר רב חייא בר אבין וחילופה בלקיט רב כהנא מתני וכן בלקיט ומנח בה סימנא יתמא וארמלתא שלח ופוק אמר רב נחמן אע"ג דתנן במתניתין כוותיה דשמואל הלכתא כוותיה דרב דתנן [י]אחד [י]המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקח לשמן אמר ליה רבא לרב נחמן וכי מאחר דתנן מתניתין כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב אמר ליה [י]לכאורה כשמואל רהיטא כי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב מאי טעמא כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה: כלתא דבי בר אלישיב הוה קא תבעה כתובתה מיתמי הוה קא ממטי להו לבי דינא אמרי זילא לן מילתא דתיזלי הכי אזלא לבישתינהו ואיכסתינהו לכוליה מנא אתו לקמיה דרבינא אמר להו הלכתא כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה ההוא דאמר להו נדוניא לברת זל נדוניא א"ר אידי בר אבין [כ]פורנא ליתמי [ל]ההוא דאמר להו

ארבע

כיון דלית לה כתובה. לאם לית לה מזוני לבת דהא תנאי כתובה הוא: **בת ארוסה.** הבא על ארוסתו וילדה לו[ט] ומת ולו בנים יש לה מזונות מנכסיו או לא: **כיון דאית לה כתובה.** כגון שכתב לה מן האירוסין אי נמי רבנן תקון נמי לארוסה: **או דלמא כיון דלא תקון רבנן.** למכתב עד שעת נשואין תנאי כתובה נמי מקמי הכי לא חייל: **בת אנוסה.** אנס את הנערה ונשאה אחרי כן כדכתיב[ט] ולו תהיה לאשה וילדה לו בת ומת יש לה מזונות מן האחין או לא: **יש לה כתובה.** מנכסיו: **מנה.** אם מת ואע"ג שכבר נתן כסף קנסה לאביה: **יצא כסף קנסה בכתובתה.** ואין לה כתובה: **מאי.** מזונות הבת שהן תנאי כתובה פקעי בהכי או לא מי אמרינן כיון דלית לה כו': **או דלמא כתובה היינו טעמא.** דלא תקון לה רבנן משום דכל כתובת אשה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תקנוה: **והא לא מצי מפיק.** כדכתיב[י] לא יוכל לשלחה. כתובה דמשום אפוקי הוא דלא תקון דליכא למיחש לית לה אבל שאר תנאי כתובה דלאו משום שלא תהא קלה[כ] איתקון אית לה: **בביתי ולא בביקתי.** אם יש לו בית כופין את היורשין לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אבל אין לו בית אלא ביקתא בעלמא צריף צר וקטן ולשון ביקתא בי עקתא (שבת דף עז:) יכולין לומר לכי מאצלנו דאת תהא יתבא בביתי כתב לך ולא בביקתי: **אבל מזוני אית לה.** בבית אביה מנכסיו ולא אמרינן כיון דלא קרינן בה ואת תהא יתבא בביתי לא קרינן בה ומתזנא מנכסי. ורב יוסף בביתי יתירא דריש דתקון למכתב בביתי תרי זימני ואת תהא יתבא בביתי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי: **[ונתפייסה.** תו לא קרינן בה מיגר אלמנותיך]: **הא לא נתפייסה יש לה.** בתמיה. ואפילו אין העכבה מחמת כבוד בעלה אלא שלא היה תובעה הגון לה: **כיחלה ופירכסה.** גליא דעתה דלא מחמת כבוד בעלה מעכבת לינשא: **עשתה כתובתה אפותיקי.** קרקע המיוחדת לכתובתה עשתה אפותיקי לבעל חוב שלה: **הני אין.** לפי שהן גיבוי כתובה אבל תביעה לא: **פרוודהא.** כרכים הסמוכים לה: **מחוזא.** מפרוודי בבל: **דסגי קבא דנהרדעא.** כל מקום שמודדין תבואה במדת קב נהרדעא: **שמין מה שעליה.** כשמגבין לה בית דין כתובתה שמין בגדיה בפרעון כתובה: **בלקיט.** שכיר שגר בבית בעל הבית ולקח לו בעל הבית בגדים כשיוצא ממנו שם אותן בגדים בשכרו לשמואל ורב אמר אין שמין: **וכן בלקיט.** לרב שמין ולשמואל אין שמין: **ומנח בה.** רב סימנא במילתיה: **יתמא וארמלתא שלח ופוק.** הפשט בגדיהן ולא: **יתמא.** לקיט: **דתנן במתניתין.** בהך דערכין: **אחד המקדיש נכסיו כו' ואחד המעריך עצמו.** והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב בפרשה אין לו לגזבר לא בכסות אשתו כו': **לשמן.** בגדים שצבע לשם אשתו ולשם בניו ואע"פ שלא לבשום עדיין. אלמא בגדיה שלה כשמואל: **לכאורה כשמואל ריהטא.** פתאום מרוצת משמעות המשנה כשמואל אבל כי מעיינת בה לא מסייעא לשמואל דהא קמיה קיימא ואינה יוצאה מביתו ואדעתא דהכי מקני לה שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו: **ההוא דאמר להו.** לואת שכיב מרע: **נדוניא לברת.** קלודים היו תכשיטי הבנות כך וכך לבושים: **פורנא ליתמי.** הריוח ליתומים ולא אמרינן ניתיב לה דמי הנדוניא כיום הלוואה:

ארבע

בת אנוסה מהו. תימה דאנוסה גופה תיבעי: **בביתי ולא בביקתי.** כשאין להן כי אם ביקתי היא מפסדת דלכולי עלמא יכולין לגרשה וכשיש להם בתים טובים היא מרווחת בהאי לישנא דביתי שמשתמשת במדור כדרך שנשתמשה בחיי בעלה כדאמרינן בהנושא (לקמן דף קג.) ואין להחליף לה לגרוע ממנו או שמא אפילו לכיוצא בו: **לית הלכתא ככל הני שמעתתא.** [אכולהו קאי] בר מתבעוה לינשא דההוא עדיפא דאי ככל הני דוקא וקאי נמי אתבעוה לינשא א"כ קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן דאמר לעיל לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל כו' וכה"ג איכא בפרק תולין (שבת דף קמ.) לית הלכתא ככל הני שמעתתא דלאו דוקא[ל]: **ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל.** פר"ח ובמקום שיש מנהג ילכו אחר המנהג ובמקום שאין מנהג יעשו כשמואל דהלכתא כוותיה והא דבעי בסמוך עד היכן נהרדעא לאו משום דאין הלכה כשמואל אלא משום דשאר בבל נהוג כרב והא דקשה מההיא דאלמנה (לקמן נה:) שסמ[מ] אפרש בע"ה:

ארבע

מסורת הש"ס

א) לעיל נט:, ב) [שם וש"נ], ג) לקמן קג., ד) גיטין לה. [ערכין כג.], ה) לקמן נז:, ו) ב"ק קב: ערכין כד., ז) [בערוך ערך כאור פי' כשאתה פותח קודם שתעיין בה תעלה על דעתך שהיא כשמואל ולכאורה לשון ארמי הוא], ח) בס"א נוסף: בת, ט) [דברים כב], י) [שם], כ) בס"א נוסף: להוציאה, ל) [ועי' תוס' שבת כד: ד"ה ולית וכו' וכן הרא"ש דהכא סי' ל כתב ראיה זו], מ) [ד"ה ניזונת תנן],

עין משפט נר מצוה

קכב א ב ג מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' יד טוש"ע אה"ע סי' קיב סעיף ה:

קכג ד מיי' פי"ח שם הלכה א סמג לאוין פא ועשין מח טוש"ע שם סימן לג סעיף ה:

קכד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

קכה ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

קכו ח ט מיי' פט"ז שם הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע שם סי' לט סעיף א:

קכז י מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה יד סמג עשין קלא:

קכח כ ל מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה כב סמג עשין עב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף טז:

מוסף רש"י

בביתי ולא בביקתי. בית צר כעין צריף כדאמרינן במסכת שבת (עז:) בקתא בי עקתא, אם היה מדור שלו צר לא קבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה (לקמן קג.). **התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות.** מעתה, דגליא דעתה דבעי לאינסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי, שהיא אלמנה בשביל כבודו (גיטין לה.). **אין לו.** לגזבר, **לא בכסות אשתו.** למשכנו בשביל הערך וכן לגבי מקדיש לא הוו בכלל נכסים להקדישו (ב"ק קב:) שאינו שלו (ערכין כד.). **שצבע לשמן.** לשם אשתו ובניו (שם ושם). **ולא בסנדלים חדשים.** רבותא קמ"ל דאע"ג דעדיין לא נעלום הרי הן בחזקתן משעת לקיחה (שם).

תוספות רי"ד

כיון דל"ל לשני' כתובה פי' כדתנן בפ' אלמנה ניזונית [דף ק' ע"ב] השני' והאיילונית אין לה כתובה וא"ל מזונות וטעמא מפורש בפ' י"מ משום דאיהי מרגלא ליה וקנסוה רבנן הלכך תנאי כתובה נמי אין לה דבנין נוקבין. א"ד אימא דעבדא איסורא קנסוה רבנן אבל איהי דלא עבדא איסורא לא קנסוהו רבנן תיקו: בעי רבא בת ארוסה. פי' המורה ארוס הבא על ארוסתו והוליד ממנה בת והי' לו בנים מאשה אחרת ומת הארוס י"ל מזונות. פי' מן האחים בנכסי האב או לא כיון דאית לה לארוסה כתובה. פי' היינו מו"מ מן האירוסין כדאמרינן לקמן בשלהי הכותב תנאי כתובה נמי כגון מזוני דבנן נוקבן אית לה א"ד כיון דלא תקינו רבנן למכתב כתובה עד שעת נשואין ומקמי הכי לא חיילא לית לה נמי תנאי כתובה באירוסין תיקו. ומהכא נמי מוכח דאית כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דאי בדכתב לה מאי קמבעי' להו. אי דכתב לה תנאי דבנן נוקבין יש לה ואי דלא כתב לה תנאי דבנין נוקבין ומנה מאתים כתב לה פשיטא דכתובה אית לה תנאי דבנין נוקבין ל"ל ואמאי קמבעיא להו א"ו הכי סבר אע"ג דלא כתב לה כתובתה אית לה מנה ומאתים ומ"ה בעי אי אית לה נמי תנאי דב"נ אי לא וה"נ איכא למבעי על ארוסה גופא אי מתזנא לאחר מיתת הבעל מנכסיו או לא וטעם אחד להן. ובפ' האומר בקידושין מוכיח בפירוש שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דתנן התם [היא אומרת] קידשתני והוא אומר לא קדשתיך היא אסורה בקרוביו והוא מותר בקרובותיה ואמרינן התם אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה ואי בדכתב לה תיפוק ליה דהא כתב לה ותו האיך יכול לכפור ולומר לא קדשתיך א"ו בדלא כתב לה: בעי רבא בת אנוסה. פי' אנס את הנערה ונשאה אח"כ כדכתיב ולו תהיה לאשה והולידה לו בת ומת י"ל מזונות מן האחין מנכסיו או לא מזונות הבת שהן תנאי כתובה מיפקע בהכי או לא מי אמרינן כיון דל"ל כתובה ת"כ נמי ל"ל א"ד כתובה היינו טעמא דלא תיקון לה רבנן דכל כתובת אשה הוא משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והאי לא מצי מפיק לה כדכתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו והשתא כתובה דמשום אפוקי הוא דלא תקינו רבנן דליכא למיחש לה אבל שאר ת"כ דלא משום להוציאה איתקון אית לה תיקו: **מתני'** את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד. פי' מיגר משך או מיגר לשון דירה וכך היו אנשי ירושלים כותבין אנשי גליל הי' כותבין כאנשי ירושלים וביהודה היו כותבין עד שירצו היתומים ליתן לה כתובתה. לפיכך אם רצו היורשים נותנים

תוספות רי"ד (המשך)

לה כתובתה ופוטרים אותה: תני ר"י בביתי ולא בביקתי. פי' דוקא אם הניח בית גדול שראוי לה ולהם הן חייבים לתת לה מדור ואין יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם. אבל אם הניח מדור צר ודחוק אין חייבים לתת לה מדור דמתני' תני תרי בביתי כדי לדיוקא בביתי ולא בביקתי אלא זנים אותה בבית אביה מנכסיו ול"א כיון דלא קרינן ביה בביתי לא קרינא ביה נמי ומתזני מנכסי: מר בר"א אמר אפילו מזוני נמי ל"ל. פי' כיון דבטל התנאי דמדור בטל נמי תנאי דמזונות דיתבא בביתי אתני בהדי' וכיון דלא יתבה בביתיה לא מיתזנא. ומסיק תלמודא ולית הל' כמר בר"א דהאי דקתני בביתי שלא תוכל היא לומר תנו לי מזונות בבית אבי וא"א לדור עמכם דלא יהבי לה אא"כ יושבת וניזונית עמהן דברכת הבית ברובה אבל הכא דאינהו מעכבי מעלין לה מזונות בבית אביה: אר"נ א"ש תבעוה להנשא ונתפייסה א"ל מזונות. פי' דלא קרינן בה מיגר ארמלותיך בביתי הא לא נתפייסה י"ל מזונות. פי' ואע"פ שהעכבה היתה מחמת שלא הי' התובעה הגון לה לא מחמת כבוד בעלה: אר"ע לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פ' בעלי י"ל מזונות מחמת ב"א שאינן מהוגנים לי אין לה מזונות. פי' משמע דאי הוו מהוגנים הוה מינסבא להו: אר"ח זנתה אין לה מזונות אמר ר"י כחלה ופרכסה א"ל מזונות. פי' דגלי דעתא דלא משום כבוד בעלה מעכבא מ"ד זנתה כ"ש כחלה ופרכסה ומ"ד כחלה ופרכסה אבל זינתה י"ל מזונות מ"ט יצר אנסוה ומסיק תלמודא ולית הל' ככל הני שמעתי' אלא כי הא דאר"י א"ש התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות ולא נדוניא: מכרה כתובה או משכנה או עשאה אפותיקי אין לה מזונות. פי' [אפותיקי] פה תהא קאי למיקם אמרה לבע"ח לא תגבה חובך אלא משדה זו המיוחד לכתובתי הני אין אבל תובעת לא. פי' ומ"ה לא תני תובעת בהדי הנך דברייתא הני בב"ד ושלא בב"ד תובעת כתובתה בב"ד אין שלא בב"ד לא: וכך היו בני ירושלים כותבין איתמר רב אמר הל' כאנשי יהודה ושמואל אמר הל' כאנשי ירושלים בבל וכל פרוודהא נהיג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהיג כשמואל ועד היכן הוא נהרדעא עד היכא דסגי קבא דנהרדעא. פי' עד מקום שמודדין במדת קב נהרדעא וקי"ל הל' כשמואל בדיני וכך פסק גם ר"י משום גאון אחד: איתמר אלמנה רב אמר שמין מה שעלי'. פי' כשתבא לגבות כתובתה מן היורשין שמין לה הבגדים שעליה בפרעון כתובתה דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא דלמשקל ומיפק לא אקני לה. ושמואל אמר אין שמין פי' דמשעה שנשאת לו זכתה במתנה והן שלה: ארחב"א וחילופא בלקוט. פי' שכיר שדר בבית בע"ה ועשה לו בגדים לכשמשלים זמנו ורוצה לצאת ותובע שכר פעולתו החליפו דבריהם דשמואל אמר שמין מה שעליו ומעלה אותם לו בשכרו ורב אמר אין שמין מה שעליו רב כהנא מתנא וכן בלקוט לרב שמין ולשמואל אין שמין ומנח ביה סימנא יתמא שלח ופוק. פי' הפשיטו מבגדיו ויצא כלומר שמין מה שעליו וקרי ליה יתמא ע"ש שנוהגים בו מנהג יתמין לצאת בלא מלבוש: אר"נ אע"ג דתנן מתני' כוותיה דשמואל הל' כוותיה דרב דתנן א' המקדיש את נכסיו וא' המעריך

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת אייקר חמרא אמר רב יוסף רווחא ליתמי קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדה מזוני אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו איזילו ואמרו ליה לאבוכון דנייחד לה ארעא למזונה אתו לקמיה דריש לקיש אמר להו כל שכן שריבה לה מזונות אמרו ליה והא רבי יוחנן לא אמר הכי אמר להו זילו הבו לה ואי לא מפיקנא לכו רבי יוחנן מאונייכו אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו [א]מה אעשה שכנגדי חלוק עלי אמר רבי אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר [א]למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות:

הדרן עלך נערה

אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה [ב]אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף [ב]נתארמלה או נתגרשה בין מן הארוסין בין מן הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר [ג]מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה [ג]רבי יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז רבי מאיר אומר [ד]כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות: **גמ'** פשיטא מהו דתימא קיצותא עבדו רבנן [ד]שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל: [ה][אם רצה להוסיף כו']: רצה לכתוב לה לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לר' איבו אמר רבי ינאי [ו]דאמר ר' איבו אמר רבי ינאי [ה]תנאי כתובה ככתובה דמי נפקא מינה [ו]למוכרת ולמוחלת [ז]למורדת ולפוגמת [ח]לתובעת [ט]ולעוברת על דת לשבח

רש"י

ארבע מאה זוזי מן חמרא. משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הלוואה: **מפסדה מזוני.** מרבה לאכול: **דנייחד לה.** בלוואת שכיב מרע ובעדים אולי תקבל עליה דאפי' גבי כתובה תנן (פאה פ"ג מ"ז) הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה. לישנא אחרינא דהוי ליה כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר הנכסים לבניו והוה להו משעבדי [ט]ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי: **כל שכן שריבה לה מזונות.** אם אמר קרקע זו למזונותיך אין זה אלא אם לא יתנו ליך מזונות מרווחים אלא מצומצמים טלי קרקע זו להעדפה דאי לשעבדה למזונותיה הרי כל נכסיו משועבדים לכך: **שכנגדי.** אנוש כערכי וראוי לחלוק עלי: **במזונות.** בתוך מזונות שיש ליך עלי משמע שזו תהא פרעון לכך:

הדרן עלך נערה

אף על פי. אם רצה. בגמרא פריך פשיטא: **שלא כתב לה.** תוספת דמדעתו אלא על מנת לכונסה: **והיא כותבת.** אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון שובר: **גמ' רצה לכתוב לא קתני.** אי תנא לכתוב לא הוה שמעינן מינה שיהיה התוספת קרוי כתובה אלא כמתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנן להוסיף משמע נוסף על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא מסייע ליה כו': **תנאי כתובה.** תוספת שהוא מתנה להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפרקין דלעיל: **למוכרת ולמוחלת.** מוכרת כתובתה או מוחלת כתובתה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן לא מיקרי כתובה אלא מנה מאתים: **למורדת.** דתנן בפרקין (לקמן סג.) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה כו' עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה לא תימא כנגד מנה מאתים לחודייהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין: **ולפוגמת.** בפרק הכותב (לקמן פז.) תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה אם פגמה תוספת נמי שאמרה לשם פרעון התוספות התקבלתי דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה התקבלת כל כתובתיך לא תפרע אלא בשבועה: **לתובעת.** שאמרו חכמים התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות תובעת תוספת נמי אין לה מזונות: **עוברת על דת.** בפרק המדיר (לקמן עב.) שאמרו עליה תצא שלא בכתובה לא תימא כתובת מנה מאתים אבל תוספת מתנה בעלמא הוא לא הפסידה:

לשבח

תוספות

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת. וא"ת דבפרק התקבל (גיטין דף סה:) גבי גניבא יולא בקולר הוה כי נפק אמר הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דהרפניא וקאמר התם (דף סו.) דלא קנה רבי אבינא דחמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר אלא מחמרא קאמר ואין סברא לחלק בין מחמרא למן חמרא ויש לומר דהתם נמי מסיק מחמרא לייפות את כחו: **דנייחד לה ארעא למזונה.** אע"ג דלעיל (נג:) נתחרט ר' יוחנן על מה שהשיאן עלה הכא אין גנאי כיון דבדעתה תלוי אם תרצה לקבל: **למזונות ריבה לה מזונות כו'.** תימה דבפ' המקבל (ב"מ דף קד:) מסיק דלא שנא אמר לכתובתה ל"ש אמר בכתובתה ארבע מאה זוזי דאיגון מאתן גבי הבו לה ארבע מאה זוזי לברת ויש לומר דהכא דווקא לפי שהיא מוחזקת במזונות אמרינן למזונות ריבה לה מזונות אבל התם אין הבת מוחזקת אי נמי התם לא הוה ליה למימר אלא הבו לה ארבע מאה זוזי ומדקאמר לכתובתה משמע דעם של בעל קאמר דליהוי ארבע מאה זוזי אבל הכא דצריך לפרש למזונות יש לחלק:

הדרן עלך נערה

אף על פי. אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה מוסיף. תימה דעכשיו נהגו שכותב חתן לכלה מאה ליטרין אע"פ שאין לו שוה פרוטה דבשלמא כשיש לו הוא משעבד נכסיו לזה החוב והואיל ונתחייב אפילו נאבדו אלו הנכסים וקנה אחרים הם משתעבדים אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אדם משעבד דבר שלא בא לעולם כיון דכתב ודעתיד אנא למיקני כדאמרינן במי שמת (ב"ב קנז. ושם) אבל אותו שאין לו היאך ישתעבד נכסיו שיקנה אחרי כן כיון שלא נתחייב לה היינו דבר שלא בא לעולם ושאל ר"י לרבי אליהו והשיב לו דמצינו כענין זה בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף לד. ושם) דתניא מתנה שומר חנם להיות כשואל ופריך במאי בדברים ומשני בשקנו מידו משמע בכל ענין אע"פ שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו לזה החוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים חל שעבודו מעתה ואין זה קנין דברים בעלמא דקנין דברים לא הוי אלא כההיא דריש בבא בתרא (דף ג.) שקנו מידם לחלוק חצר שאין בה דין חלוקה אבל מה שמשעבד גופו להתחייב לדבר זה משתעבד ואין זה קנין דברים בעלמא וי"מ דכיון דכותב סתמא שיהיו כל נכסיו אחראין למה לא נתחייב הרי הודה שיש לו נכסים ואע"פ שאנו יודעים שאין לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ומטעם זה אור"ת שכותבין בהרשאות והקניתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי אע"פ שאנו יודעים שאין לו קרקע כיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי[ז]: **למורדת.** אליבא דר' יוסי לא איצטריך דאפי' לא הוי תנאי כתובה ככתובה פוחת לה דהא אמר לקמן במתני' לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה ממקום אחר חוזר וגובה ממנה אלא לרבנן איצטריך שאינו פוחת אלא כתובה דתוספת נמי כתובה: **ולפוגמת.** איצטריך דאם פגמה כתובתה לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה אפי' היתה הכתובה בשטר אחד והתוספת בשטר אחר[ח]: **ולתובעת.** פירש בקונטרס שאם תבעה תוספת שאין לה מזונות ולא יתכן פירושו אליבא דרבנן דאמרי לקמן בפרק אלמנה (דף צז:) משכנה או נתנה מקלת כתובתה יש לה מזונות אלא יש לפרש ולתובעת שאם תבעה מנה מאתים ושיירה תוספת דיש לה מזונות כיון דתנאי כתובה ככתובה הרי לא תבעה כי אם מקלת כתובה: **ולעוברת על דת.** דהואיל והפסידה כתובתה הפסידה נמי תוספת ואף על גב דממאנת ושניה ואיילונית אין להן כתובה ויש להן תוספת התם היינו טעמא דמתחלה כשכתב תוספת לאו אדעתא דכתובה כתב לה דהא יודע שאין לממאנת ושניה כתובה הלכך תוספת דכתב לה מתנה בעלמא כתב לה ולא שייכא לכתובה כלל ואיילונית נמי תוספת דכתב לה מתנה בעלמא מחמת חיבת לילה הראשונה ואפילו תמצא איילונית הואיל ולא פירש אבל הכתובה עצמה הואיל ואינה תלויה בכתיבתו אין דעתו לכותבה אלא כמו שחייבוהו חכמים אם אינה איילונית אבל עוברת על דת דמעיקרא תוספת אדעתא דכתובה כתב לה כשקנסוה בכתובה קנסוה גם בתוספת:

ולשבח

עין משפט נר מצוה

קכט א מיי' פי"ח מהל' אישות הלכ' יח טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף טו:
א ב מיי' פ"י מהל' אישות הלכה ז ופט"ז הלכ' ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סו סעיף ז:
ב ג מיי' פ"י שם הלכ' יא סמג שם טוש"ע שם סי' נה סעיף ו:
ג ד מיי' פ"י שם הלכה ט ופי"ב שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סי' סו סעיף ט:
ד ה מיי' פט"ז שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:
ה ו מיי' פי"ח שם הל' כח טוש"ע שם סי' לג סעיף י:
ו ז מיי' פי"ד שם הל' ח ט [ופט"ו הלכה יד] סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עז סעיף ב [וסי' לו סעיף ז]:
ז ח מיי' פי"ח שם הל' א טוש"ע שם סימן לג סעיף יא:
ח ט מיי' פכ"ד שם הל' טו סמג עשין מח טוש"ע שם סימן קטו סעיף ד ה:

תוספות רי"ד

את עצמו פי' והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב לו בפרשה לפי שניו אין לו לגזבר לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקח לשמן פי' אע"פ שלא לבשם עדיין כיון שלקחן או צבען לשמן קנו אותם במתנה אלמא אין שמין לכסות אשה כשמואל א"ל רבא לר"נ וכי מאחר דתנן מתני' כוותיה דשמואל אמאי הל' כוותיה דרב א"ל לכעורה כשמואל נקטה. פי' לאדם כיעור שאינו מעיין ומדקדק לפום ריהטא נראה לו כשמואל ס"ל מתני' דעירובין אבל כי מעיינת ביה שפיר הל' כרב מ"ט כי אקנו לה אדעתא למיקם קמיה פי' ומתכבד בהן לפיכך אין לו בכסות אשתו וכו'. אדעתא למשקל ומיפק לא אקני לה. פי' כגון אלמנה שהולכת ונשאת לאחר: כלתי' דר' אלישוב הוה תבעה כתובה מיתמי הות ממטיא לה לב"ד א"ל זילא מילתא דתיזלי הכי לבישתינהו וכיסיתינהו לכולהו אתו לקמיה דרבינא א"ל הל' כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה: ההוא דאמר נדוניא לברת פי' שכ"מ היה וצוה שיתנו מנכסיו נדוניא לבתו והי' קצובים להן בגדי הנדוניא כמה מלבושים כמה קשרי הראש זול נדוניא פי' שבשעת צוואה היתה הנדוניא נקחת במאתים ועכשיו נקחו במנה: אר"א ב"א פורנא ליתמי. פי' הריוח ואע"ג דא"ל כי אמר אביה למיתב לה נדוניא מידע ידע דבמאתן מזבנא ומאתן זוזי שבק לה השתא נמי כי זל שיתנו לה מאתן זוזי אפ"ה ל"ל אלא נדוניא הנקחת במנה וה"ה נמי אם הוקרה הנדוניא שחייבים לקנות לה היקרים כפי מה שנמכרים עכשיו: ההוא דא"ל ד' מאות זוזי מן חמרא לברת איקר חמרא אמר ר"י (דניחא) [רווחא] ליתמי וימכרו היין ויתנו לה ד' מאות זוז ול"א כבר זכתה בשעת הצוואה היין שוה ד' מאות זוז ואם הוקיר הוקיר לבת: קריביה דר"י הוות להו אתת אבא דהות (קמרוחה) [קמפסדה] מזוני אתו לקמי' דר"י בעוד שהי' אביהן שכ"מ א"ל זילו אמרו ליה לאבוכון דליתיב לה ארעא למזונה אתו לקמיה דר"ל אחר שמת ועשה הצואה כר"י א"ל כ"ש שריבה לה מזונות דהכי קא"ל אם לא יתנו לך מזונות מרווחים כמו שאת רגילה עמי גבי מזונותיך מזו הקרקע: א"ר אבהו לדידי מפרשא ליה מיניה דר"י אמר למזונות ריבה לה. אמר במזונות קצץ לה מזונות ומכאן מוכח דר"י ס"ל כשמואל דאי כרב יתנו לה כתובתה ויסלקוה מעליהן: **הדרן עלך נערה**

מסורת הש"ס

א) [לקמן פד:], ב) לעיל מז. לקמן פט: ב"מ יז:, ג) לעיל נח., ד) [פסחים פב. וש"נ], ה) גירסת רש"ל, ו) [לקמן קד:], ז) [ועי' תוס' ב"ק קד: ד"ה אגב ותוס' ב"ב מד: ד"ה דלא], ח) [אבל אם הכל בשטר א' אפי' אין תנאי כתובה כתובה נשבעת על הכל דהא דפוגם שאר שטרות נמי איכא שבועה. תו"ן],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דנייחד לה וכו' ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי. עיין לעיל דף מט ע"ב רש"י ד"ה מיבעיא וצ"ע:

מוסף רש"י

שכנגדי. שקול כמותי (לקמן פד:).
הדרן עלך נערה שנתפתתה
גובה את הכל. בין כתובה של תנאי ב"ד דהיינו מנה לאלמנה ומאתים לבתולה, בין תוספת (ב"מ יז:).

תוספות רי"ד (המשך)

אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה. פי' נתאלמנה וכו' היכא דקדים וכ' לה תוספת מן האירוסין ומ"ה אמר ת"ק דגובה את הכל דכיון דכתב לה הכל לפי תנאו והא דאוקימנא לעיל הל' א' זה וא' זה מן הנשואין ה"מ לטרוף לקוחות מזמן נשואין שלא כתב לה אחריותא אלא משעת חופה ואילך אבל מן המחוררין גובה אף מן האירוסין ור"א פליג ואמר דמן האירוסין לא גביא אלא מנה מאתים ולא תוספת שלא כתב לה תוספת מן האירוסין אלא ע"מ לכונסה וזה שכתב לה מן האירוסין כדי להבטיחה שכך הוא עתיד להוסיף לה אבל מנה מאתים גביא בין אם נאמר שיש כתובה לארוסה בתנאי ב"ד אע"ג דלא כתב לה בין אם נאמר דוקא שכתב לה שאין לומר שם לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה שהדבר ידוע שאם יכניסנה יש לה מנה מאתים ולמה כתב לה מקודם לכן אילולי שתגבה מן האירוסין אבל התוס' שאינו ידוע אלא אחר שיכנוס שהוא תלוי ברצון האיש אם ירצה יוסיף ואם לאו לא יוסיף. אמרינן לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה והבטיחה מקודם לכן כמה יוסיף לה אם יכנוס: פשיטא פי' ובמאי דתנן בפ"ק ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים לא אמרינן פשיטא שהן היו כותבין לבתולה ד' מאות זוז והוא נראה שמוסיפים על דברי חכמים ואדרבה הי' ראוי למחות בידן אבל זה שאינו כותב לבתולה אלא מאתים כדברי חכמים אם רוצה להוסיף משלו פשיטא שהוא יכול להוסיף מ"ד קיצותא הוא דעבדי רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל. פי' מנה מאתים אין טפי לא שלא לבייש את מי שאין לו להוסיף קמ"ל אם רוצה להוסיף וכו': רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף. פי' אי הוי תני לכתוב לא הוה שמעי' מינה שתהא התוס' קרויה כתובה אלא במתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנא להוסיף משמע נוספת על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא. מסייע ליה לר"א דאמר ר"א תנאי כתובה. פי' התוס' ככתובה דמי פי' דכי היכי דאמרת לעיל לא כתב לבתולה מאתים ולאלמנה מנה חייב תוספת נמי כיון דאמר הכי והכי אוסיפ' לה אע"פ שלא כתב לה חייב.